

Tíðargrein

Um nú nýggjar øldir líða

*Røðan, sum Jógvan á Lakjuni, løgtingsmaður, helt,
tá ið hjúnabandslógin var til fyrstu viðgerð*

Vit viðgera í dag, so ótrúligt sum tað ljóðar, longu aftur eitt lógaruppskot um at broyta hjúnabandið, soleiðis at tað nú skal verða kynsneutralt.

Hetta má sigast at vera eitt sera álvarsligt mál – ja, eftir mínum tykki álvarsligasta mál, ið nakrantíð hevur verið á løgtingi.

Verður ein slík lóg samtykt, fær tað sera stórar avleiðingar fyri samfelag okkara frameftir. Og eg eri bangin fyri, at fólk ikki gera sær far um, hvussu álvarsligar avleiðingarnar verða.

Sum framsøgumaður fyri Fólkaflokkinn fari eg fyrst at siga, at vit fara ikki at taka undir við uppskotunum, sum hava hetta kollveltandi endamálið: at umdefinera tann aldargamla stovnin – tað, sum vit í dag kalla hjúnaband, til ein kynsneutralan stovn!

Og hjúnaband kann hesin stovnur ikki eita frameftir. Tí, hvat er eitt hjúnaband? Tað er týðningarmikið, at vit fyrst tosa um tað. Sambært orðabókini merkir orðið, hjún: »maður og kona, ið eru gift« og orðið, hjúnalag, er: »løgfest samband millum mann og kvinnu«.

Síðani kann eg hugsa mær at spyrja: Hava vit mandat – hava vit loyvi at lóggeva soleiðis, at hjúnabandið verður umdefinerað? Hjúnabandið hevur altíð, til allar tíðir, í øllum mentanum allastaðni í verðini verið til sum stovnur

millum bæði kyn – langt áðrenn lóggivið varð um tað!

Tað er nakað, sum eitur »hevd«. Hetta er eitt lögfrøðiligt hugtak – hevd er ein óskrivaður, góðkendur rættur, grundaður á gamalt brúk ella siðvenju – ein hevdvunnin rættur!

Her hava tveir menn einki at gera! Og her hava tvær kvinnur einki at gera!

tað humanisman, sum er uppi í tíðini og hevur fingið fótafesti!

Hesin tíðarandin sigur, at menniskjað sjálvt skapar sínar normar. Einkin pláss er fyri nøkrum givnum lívsreglum, og eingir normar eru, sum ikki kunnu broytast, soleiðis at aðrir koma í staðin, um tað er neyðugt, ella loysir seg betur. Og serliga í okkara tíð hevur gingið ómetaliga skjótt at slept og brotið

»Høgt er harraboð, men hægri er Guds boð«, sigur eitt gamalt føroyskt orðatak.

Tað er ein hægri myndugleiki, sum hevur ásett virðisnormarnar, og Hansara absoluttar eru bindandi bæði fyri tað vanliga menniskjað og sanniliga eisini fyri allar myndugleikapersónar.

Vit mugu ikki gera hetta – og eg vóni ikki, vit koma hagar, at vit

*Skal mann gráta ella grína? – Eftir mínum
tykki ein niðurgering og vanvirðing av
løgtinginum og Føroya fólki!*

Hvat byggja vit á?

Eg haldi, at tað ber ikki til at tosa um hjúnabandið uttan at tosa um okkara fundament sum samfelag, okkara mentanargrundarlag.

Okkara møður og fedrar, ommur og abbar, okkara langommur og langabbar, oldurommur og oldurabbar o.s.fr. – okkara fólk hevur verið fast ankrað í kristindóminum – ella í teimum kristnu virðunum – og hesum einfalda og tó djúpa, at ein hægri makt hevur sett okkum nøkur mörk.

Men í okkara sokallaðu frígeringartíð er hend ein ótrúlig sekularisering – ein verðsligging. Nú er

niður mangar av teimum normunum, sum livdu í okkara fólki. Í humanismuni ger menniskjað seg sjálvt til miðdepil – eingin hægri autotitetur er til – nei, menniskjað sjálvt verður sentrum. – Okkurt er rætt fyri meg og eitt annað fyri teg! Hetta er ómetaliga álvarsamt: at sleppa tí kristnu menniskjafatanini og fara at lóggeva »sosiologiskt«, tí virðisnormar kunnu broytast dag frá degi!

Tað kristna grundsjónarmiðið sigur, at hvørki ein meiriluti og ei heldur nøkur yvirvøld kann hava absoluttan, og harvið óavmarkaðan myndugleika.

beinleiðis fara at lóggeva ímóti teimum reglum, sum sjálvur Skaparin hevur sett.

Hugsi ofta um mangar av okkara kendastu høvundum og yrkjarum, hvussu teir í sínum bókmentum hava lýst trúnnu uppá, týðningin av og respektina fyri Skapanum og teimum kristnu mentanarvirðunum!

Jóan Petur uppi í Trøð í Kvívík er ein. Hann yrkti m.a. Brúðarvísuna, ið eisini er sera aktuel í hesum sambandi, og í sanginum, »Við kaspiska havið« sigur hann:

*Lýða vit Gud og lóg og rætt,
og dyrka vit vísdóms anda,*

*tá birtist í Føroyum ljósari tíð
at skína frá strond til stranda*

Og mentamaðurin, Sverri Patursson, sigur í einari røðu: »Lívið hjá eini mannfjöld kann ikki verða trygt, uttan hon kennir í sær, at aftan fyri alt er ein stjórnandi høvuðsmegi. Og eitt fólk, sum ikki er lóglýðugt, smokkar skjótt moralskt niðurundir. Eitt mannfelag, sum ikki roynir at skilja millum, hvat ið er rætt, og hvat ið ikki er rætt, verður andliga brekað.«

Eg kundi nevnt so mangar aðrar, H. A. Djurhuus, Mikkjal á Ryggi, Símun av Skarði o.s.fr.

Ófullfíggað uppskot

Men nú skal eg koma til sjálv uppskotini. Tey eru trý í tali.

Tað fyrsta, løgtingsmál nr. 19, gongur út uppá, at geva fólk av sama kyni loyvi at giftast, t.e. – so ótrúligt tað enn ljóðar – at maður nú skal kunna giftast manni, og at kvinna nú skal kunna giftast kvinnu.

Løgtingsmál nr. 20 gongur út uppá at víða ásetingarnar í føroysku rættargangslógini um uppløysn av hjúnalagi – ja(!) fyri at maður skal kunna skiljast frá manni og kvinna frá kvinnu!

Og í tí triðja uppskotinum, nr. 21, verður farið inn í lógina um at brúka kirkju og um limskap í fólkakirkjuni, har skal verða ásett, at pør av sama kyni ikki sleppa í kirkjuna.

